

Småprat om mer eller mindre intressanta växtfynd i Västerdalarna, framför allt Malung.

Pell Algot Eriksson

Uttrycket "intressanta växtfynd" kan äga olika innebörd alltefter platsen där den befintliga växten har setts. I de nordliga delarna av landskapet ses många växter som sällsynta och intressanta, men som i södra Dalarna kan klassas som löjligt triviala. Så kan t ex växtintresserade malungsbor falla på knä i stum beundran för några nya exemplar av örnbräken! Med risk för några stillsamma näsfnysningar hos våra sydliga växtsnokare tar jag mig ändå friheten att meddela några arter, som vågat slå rot här uppe i ödemarken - många tyvärr bara för en kort tid.

Många nya vägsträckor har byggts här i Västerdalarna den senaste tiden. På de därigenom uppkomna vägbankarna har gräsfrö såtts ut, gräsfrö som också har innehållit flera ovanliga växtarter. När vägen Malung - Öje byggdes under -70-talet skedde sådana insåningar, som bl a resulterade i att åkerkösa, *Apera spica-venti*, kom att uppträda i väldiga mängder efter Öjevägen. Stora meterlånga ruggar växte tätt efter vägkanten. Men redan året efter var förekomsten betydligt mindre, och efter 4-5 år fanns inte ett enda exemplar att uppbringa. Samma öde drabbade även hamnsenapen, *Sisymbrium altissimum*, som gästspelade endast ett par år på en vägbank vid Lämvikén, drygt en mil öster om Malungs samhälle. På samma område visade sig även ett par exemplar av vårkorsört, *Senecio vernalis*, men denna gick också samma undergång till mötes.

En art som däremot tycks finna sig väl till rätta är det stiliga radgräset, *Beckmannia syzigachne*, (belägg på Riksmuseet 1977). Gräset upptäcktes 1975 i ett dike vid Lämvikén. Efter ett par år spred sig växten lyckligtvis till diket på motsatta sidan om vägen. Denna förflyttning var väl något av Guds försyn - ett av de kommande åren användes den första växtplatsen som timmerupplag! Numera disponerar radgräset en yta av ca 4 x 1 meter. Det syns dock som om växten tagit något stryk av de senaste nyckfulla vårarna och somrarna.

Av gräsen kan också nämnas engelskt och italienskt rajgräs, som då och då ger sig tillkänna efter vägkanterna. Det engelska rajgräset synes ganska varierande. Det finns exemplar som är mycket späda och påminner starkt om linrepe.

Insåningarnas växter på vägslänterna i Lima har visat många gemensamma drag med Malungsväxterna. Första året efter sådden syntes även här åkerkösa, och hamnsenapen torde slå rot strax nedanför Åkermans gård. Men samma mönster även här - borta på ett eller två år! Under samma tid

visade sig en annan intressant men "kortlivad" växt strax norr om gamla stationen i Limesforsen. Det var löktrav, en växt med härlig lökdoft.

Många av ovanstående nämnda växter kan naturligtvis även ha spritt sig till vägbankarna utan att ha kommit dit genom gräsfröet. Men överhuvudtaget är vägkanternas vegetation intressant att studera; trevliga överraskningar är inte alls sällsynta. Intresserade av denna vegetation, och hur den "uppför" sig kan ta del av t ex Evers, Nordenstam & Wistrands artikel i SBT. 68, 1974, s. 355-357: "Ogräsflora vid Silvervägen i Arjeplog" eller Wistrands artikel i SBT. 70, 1976, s. 155-163: "Nya iakttagelser över gräsinsåningarna vid Silvervägen i Arjeplog".

Vår vanligaste korsört, som förr inte var så vanlig här på orten, börjar mer och mer dyka upp på odlade ställen, och även dess nära släkting klibbkorsörten visar sig här och där, nu senast kring Malungs centrum. Däremot har mig veterligen aldrig bergkorsörten förut setts till i Malungstrakten. Den upptäcktes för ett par år sedan i Utsjöberget, strax öster om byn Östra Utsjö. Ett exemplar planterades t o m in i en trädgård i Utsjö, men det experimentet lyckades dåligt. Huruvida växten är kvar i Utsjöberget fortfarande, är ej undersökt.

I en gård i Östra Utsjö kunde även ett bestånd av den i socknen ovanliga nejlikrotten ses. Där skulle en extra undersökning behövas, i fall hybriderna med humleblomster föreligger- vissa tecken tyder på detta.

Ytterligare fynd från gårdar kan meddelas. Ullig kardborre synes rejält ha slagit rot på en avfallshög hos David Nilssons gård i Backbyn, strax söder om Malungs centrum. Men man får väl ändå förmoda att det är ett tillfälligt besök. Åren framöver får klargöra detta. Om vi sedan förflyttar oss lite längre norrut i socknen, till byn Vallerås, finner vi nära Erik Karlssons gård den originella, sirliga vårtöreln. Enligt Karlssons påstående skall växten ha funnits på platsen i flera år. Möjligen är vårtöreln en rest från en tidigare bebyggelse i närheten. Växten trivs dock på platsen, och under blomningen utbreder sig en härlig honungsdoft över området. Som en liten parentes kan nämnas, att Erik Karlsson i närheten hade en åker med en rågart, som jag aldrig sett förut. Rågen var hög, rak och praktfull att se på_ och påminde mycket om den gamla finnrågen, som finnarna en gång sådde på svedjefallen. Den här rågen benämndes midsommarråg. Möjligen är den känd längre söderut, men här i Malung har jag inte sett den förut.

Så har vi då förirrat oss ända in i midsommarrågens åker, och då passar det väl utmärkt att avsluta detta småprat!